

Simge Özer Pınarbaşı

1963 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Kadıköy Kız Lisesi'nde tamamladı. 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. 1985 yılında İstanbul Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü'nde okutman oldu. 1988 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde "Türkiye'de Naive Resim" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1996 yılında "Türk Tahtları" konulu teziyle aynı üniversiteden doktor unvanı aldı. 1997 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde görev yapmaktadır.

© T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3020

SANAT ESERLERİ DİZİSİ

447

ISBN 975-17-3139-9

www.kulturturizm.gov.tr

e-posta: kygm@kulturturizm.gov.tr

Özer Pınarbaşı, Simge

Çağlar boyu tahtın simgesel anlamları ışığında Türk
tahtları / Simge Özer Pınarbaşı, _Ankara: Kültür ve
Turizm Bakanlığı, 2004.

149 s.: 145 rnk. res.; 28 cm._ (Kültür ve Turizm
Bakanlığı yayınları; 3020. Kütüphaneler ve Yayınlar
Genel Müdürlüğü sanat eserleri dizisi; 447)

ISBN 975-17-3139-9

I. k.a. II. Seriler.
749.3

KAPAK RESMİ

"Bayram Tahtı" Topkapı Sarayı Müzesi

UYGULAMA

Merdiven Reklam

Tel: (0.312) 232 30 88

www.merdivenyayin.com

RENK AYRIMI

Candan Repro

Tel: (0.312) 231 49 01

BASKI

Özyurt Matbaacılık Ltd. Şti.

Tel: (0.312) 384 15 36

BİRİNCİ BASKI

1.500 Adet

BASIM YERİ, TARİHİ

ANKARA - 2004

**Çağlar Boyu Tahtın
Simgesel Anlamları Işığında
TÜRK TAHTLARI**

Simge Özer Pınarbaşı

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yol açtığı sorunları algılamak kadar sunduğu imkân ve fırsatları kavramak da son derece önemlidir. Çünkü gerek bilişim teknolojilerinin tehdit ve fırsatları gerekse de küresel kültür alanında yeni yönelişleri kavramadan çağdaş ve etkin bir kültür siyaseti yürütmek mümkün değildir.

Bu husus ülkemiz için, diğer ülkeler için olduğundan çok daha önemli, çok daha yaşamsaldır. Zira Türkiye'nin, Türk insanının çağdaş uygarlığa en özgün ve zengin katkısı kültürel potansiyelimizden kaynaklanacak, küreselleşmeye en yetkin katılımı bulduğumuz alan kültür olacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak dünyadaki gelişmeleri ve küreselleşmenin kültürel boyutunda olup bitenleri ve yeni yönelişleri dikkatle izliyoruz.

Bakanlık olarak bir yandan yurt içinde özellikle gençlerimizin kitaplarla daha çok buluşmalarını sağlayacak faaliyetlere hız veriyoruz, diğer yandan da yabancı ülke kamuoyunu kapsayacak şekilde prestij yayınlarımızı sürdürüyoruz.

Her alanda rekabetin arttığı bugünkü koşullarda yurt dışına dönük faaliyetlere ağırlık vermek ve kültürel değerlerimizin tanınmasını sağlayacak politikalara yönelmek zorundayız.

Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak yayın politikamızı gözden geçirip bu yaklaşım çerçevesinde yeni bir politika açılımı gerçekleştiriyoruz. Hiç kuşkusuz kültürümüzün seçkin örneklerini yansıtan eserleri yayınlamaya devam edeceğiz. Bugüne kadar üretilmiş olan kültür-sanat yayınlarımızı çağdaş tanıtım mecralarında değerlendirmeye öncelik vereceğiz.

Ayrıca yayınlarımızın yurt dışında çok daha geniş bir okuyucu ve izleyici kitlesiyle buluşması için yeni yayın stratejileri geliştirmiş bulunuyoruz.

İnancımız odur ki, kültürel birikimimizin çağdaş kültür endüstrisinin gerekleriyle uyumlu bir yaklaşımla değerlendirilmesiyle, ülkemizin uluslararası saygınlığına ve küresel rekabetteki konumuna önemli ve özgün bir katkı ve destek sağlanmış olacaktır.

Erkan MUMCU
Kültür ve Turizm Bakanı

Daha önce yeteri kadar araştırılmamış bir konu olan Türk tahtları ile ilgili bu çalışma, konuya açıklık getirmenin yanı sıra, bu konuda ilk denebilecek bir ön çalışma niteliğindedir. Bu çalışmaya başladığımızda bizi en çok sıkıntıya düşüren, konuyla ilgili yayınların azlığı oldu. Öte yandan konunun uzun bir tarihsel dönemi kapsaması, bu uzun dönem boyunca Türk tarihini konu alan yapıtların incelenmesini gerektirdi. Ayrıca günümüze gelen tahtların az sayıda olması, yazılı ve görsel malzemenin desteğini zorunlu kıldı. Günümüze gelen tahtların az sayıda olmasına karşılık, bir çok taht sahnesinin yer aldığı betimlerin seçilmesi ve değerlendirilmesi gerekti. Bu sahneler arasında belli bir tipin sürekliliğini gösteren tahtları içerenleri ve yazılı kaynaklara uygunluk gösterenleri değerlendirmeye alındı. Yazılı kaynakların da konuya ilk ağızdan açıklık getirenler olmasına dikkat edildi. Bulunamayan bazı az sayıdaki kaynaklar ise daha önceki araştırmalardan alınarak kullanıldı. Günümüze gelmiş olan Türk tahtları ise bulabildiğimiz

arşiv belgelerinin ve diğer yazılı kaynakların yardımıyla değerlendirildi.

Bu çalışma konusunu öneren ve çalışmam sırasında her zaman destekleyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ayla Ödekan'a ve bu çalışmanın kitap haline getirilip basılmasını sağlayan Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'ne teşekkür ederim. Ayrıca bazı Almanca kaynakları çeviren Sayın Mine Soner ve Sayın Hakan Kara'ya, Auboyer'in bir makalesini Fransızcadan çeviren Sayın Prof. Dr. Osman Senemoğlu'na, yakın ilgisi ve yardımlarıyla farklı bir teşekkürü hak eden Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Sayın Dr. Filiz Çağman'a, arşiv çalışmalarında yardımcı olan Topkapı Sarayı arşiv görevlilerine, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplık Şefi Sayın Uzm. Semra Benden-Akbay'a ve Sanat Tarihi Kitaplığı görevlisi Sayın Nalan Altunay'a teşekkürü borç bilirim.

Simge Özer Pınarbaşı

GİRİŞ / 9

TAHT SÖZCÜĞÜ HAKKINDA / 13

- İslamlığın Kabulünden Önce Türklerin Kullandıkları
Taht Sözcüğü İle Anlamdaş Sözcükler / 14
- İslamlığın Kabulünden Sonra Türklerin Kullandıkları
Taht, Kürsü, Serir Sözcükleri / 15

TAHTIN SİMGESEL ANLAMLARI / 17

- Egemenlik Simgesi Olarak Taht / 18
- Dinsel Bir Simge Olarak Taht / 20
  - Hükümdarın Dinsel Kimliği / 20
  - Tahta Oturan Kutsal Kişiler / 25
  - Kutsal Taht / 38
- Kozmolojik Bir Simge Olarak Taht / 44
  - Göksel Taht / 44
- Tahtlarda Yaygın Kullanılan Kozmolojik Simgeler / 46

İSLAMLIĞIN KABULÜNDEN ÖNCEKİ DÖNEMDE TÜRK TAHTLARI / 53

- Taht Yapımında Kullanılan Malzeme ve Renkler / 54
  - Ahşap Taht / 56
  - Altın Taht / 56
  - Gümüş Taht / 57
  - Taht Tipleri / 57**
    - Sedir Biçiminde Taht / 58
    - İki Tekerlekli Araba Biçiminde Taht / 58
      - Aslanlı Taht / 59
      - Üç Ayaklı Taht / 61
      - Altıgen Taht / 61
      - Koltuk Tipinde Taht / 63
    - Tahtın Kullanıldığı Törenler / 64**
      - Tahta Çıkma Törenleri / 64
      - Elçi Kabul Törenleri / 65
      - Bayram ve Özel Günler / 66

İSLAMLIGIN KABULÜNDEN SONRA TÜRK TAHTLARI / 69

Taht Yapımında Kullanılan Malzeme ve Renkler / 70

Ahşap Tahtlar / 75

Altın Tahtlar / 76

Gümüş Tahtlar / 79

Taht Tipleri / 80

Sedir Biçiminde Olan Tip / 80

Aslanlı Taht / 94

Baldakenli Tip / 95

Altıgen Taht / 103

Koltuk Tipinde Tahtlar / 105

Tahtın Kullanıldığı Törenler / 106

Tahta Çıkma Törenleri / 106

Elçi Kabul Törenleri / 112

Bayram ve Özel Günler / 115

KATALOG / 118

SONUÇ / 126

NOTLAR / 129

KAYNAKÇA / 139

RESİM LİSTESİ / 147